

Sami Aartti

# SADUT JA NIIDEN KÄYTTÖ LASTENSUOJELULAITOKSESSA

Sosiaalialan koulutusohjelma

2014

# SADUT JA NIIDEN KÄYTTÖ LASTENSUOJELULAITOKSESSA

Aartti, Sami  
Satakunnan ammattikorkeakoulu  
Sosiaalialan koulutusohjelma  
Kesäkuu 2014  
Ohjaaja: Huhtala, Minna  
Sivumäärä: 40  
Liitteitä: 4

Asiasanat: sadut, terapeutisuus, lastensuojelu, työvälineet

---

Opinnäytetyössä tutkittiin satuja ja niiden käyttöä eräässä satakuntalaisessa vastaanottokodissa. Teoriaosuudessa esiteltiin satujen tyyppejä, niiden käyttötapoja ja terapeutisia ominaisuuksia, esimerkiksi tunteiden kuten pelon käsittelyssä, sekä niiden kuvitusta ja kieltä. Opinnäytetyössä esiteltiin myös lastensuojelun työvälineiksi tarkoitetut kohdennetut sadut, sekä kerrottiin lastensuojelusta lyhyesti.

Tutkimusosuudessa haastateltiin yhden satakuntalaisen vastaanottokodin työntekijöitä heidän satujen käytöstään ja näkemistään lasten kokemuksista satujen lukemisesta. Tarkoituksena oli selvittää satujen soveltuvuutta lastensuojelun työvälineeksi. Haastattelumenetelmänä oli puolistrukturoitu haastattelututkimus. Haastatteluissa kysyttiin muun muassa, kuinka paljon ja miten työntekijät satuja käyttävät, mitä tunteita ja reaktioita he ovat huomanneet satujen herättävän lapsissa ja mistä ne mahdollisesti johtuvat, sekä miten työntekijät voisivat omaa satujen käyttöään kehittää.

Haastattelut toteutettiin tammi-helmikuussa 2014. Haastattelun tuloksista kävi ilmi, että vastaanottokodissa käytetään satuja, ja työntekijät kokevat sen hyväksi työvälineeksi, erityisesti työvälinekäyttöön tarkoitetut kohdennetut sadut. Lasten kotioiloissa kokemat ja näkemät asiat näkyvät usein siinä, miten he reagoivat heille luettuihin satuihin. Haastatellut käyttivät satuja usein lasten rauhoittamiseen ja iltasatuina.

Työntekijät kehuivat heiltä kysytyjä kysymyksiä hyväksi ja ajatuksia herättäväksi. Johtopäätöksissä todettiin satujen soveltuvan lastensuojelun työvälineeksi.

# FAIRY TALES AND THEIR USE IN A CHILD WELFARE INSTITUTION

Aartti, Sami

Satakunnan ammattikorkeakoulu, Satakunta University of Applied Sciences

Degree Programme in Social Studies

June 2014

Supervisor: Huhtala, Minna

Number of pages: 40

Appendices: 4

Keywords: fairy tales, therapy, child welfare, tool

---

The purpose of this thesis was to research and study fairy tales and how they are being used in a reception home in Satakunta. The theory section of this thesis discusses fairy tales, different types of fairy tales, their use, therapeutic and otherwise for example in coming to terms with different fears and feeling, and their illustrations and language. The thesis also introduces the reader to the Finnish child welfare system and children's stories developed especially to use in child welfare.

In the research section of this thesis the professionals of one reception home in Satakunta were interviewed about their use of fairy tales and the experiences of children that they have encountered. The purpose of this study was to examine how well fairy tales adapt to the use of a child welfare institution. The interview method used was a half-structured interview. The interview questions included: how and how often they use fairy tales, what feelings and reactions have they observed the children have when reading fairy tales to them, and in what way could they improve their own use of fairy tales.

The interviews were conducted in January and February of 2014. The result showed that the professionals working at the reception home used fairy tales in their work and found them useful, and especially fairy tales developer as tools of child welfare. The things that the children had seen and experienced affected the way they felt about and reacted to fairy tales. The interviewees often used fairy tales as a way to calm the children down and as bedtime stories.

The interviewees liked the questions asked and felt that they were thought provoking and useful. In the conclusions section it was said that fairy tales are an excellent tool of child services.

.

# SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	5
2	SADUT.....	6
2.1	Sadun määritelmä, tyypit ja rakenne.....	6
2.2	Realistiset kertomukset .....	9
2.3	Satujen käyttö.....	9
2.4	Symboliikka ja terapeuttisuus .....	12
2.4.1	Muodonmuutos ja kuolema .....	14
2.4.2	Pelot	16
2.5	Satujen kuvat ja kielikuvat.....	17
2.6	Satujen kieli .....	18
2.6.1	Satujen merkitys kielen oppimisessa.....	19
2.7	Sadut kriisitilanteissa .....	19
3	SADUT LASTENSUOJELUN TYÖVÄLINEENÄ.....	20
3.1	Esimerkki työvälinesadusta .....	21
4	LASTENSUOJELU .....	22
4.1	Lastensuojelun tarkoitus .....	22
4.2	Lastensuojelun toteutus.....	23
5	TUTKIMUKSEN LÄHTÖKOHDAT JA TOTEUTTAMINEN .....	24
6	TUTKIMUKSEN TULOKSET .....	26
6.1	Satujen lukeminen vastaanottokodissa .....	26
6.2	Tunnereaktiot, kokemukset ja mahdollisesti niiden taustalla olevat tekijät .....	28
6.3	Kohdennetut sadut .....	30
6.4	Kohdennettujen satujen käytön lisääminen .....	30
6.5	Satujen selittäminen.....	31
6.6	Oman satujen käytön kehittäminen.....	32
7	JOHTOPÄÄTÖKSET .....	33
8	YHTEENVETO .....	35
	LÄHTEET.....	39
	LIITTEET	

## 1 JOHDANTO

Sadut kuuluvat lähes jokaisen lapsen elämään. Ne ilostuttavat ja naurattavat, välillä pelottavat ja itkettävät, pitävät sisällään ja voivat antaa paljon enemmän kuin päällisin puolin uskoisikaan. Tarinoiden kuuleminen saa lapsen mielikuvituksen laukkaamaan, antaa samaistumisen tunteen sadun henkilöihin tai tapahtumiin ja herättää kysymyksiä. Turvallisen aikuisen seurassa näitä kysymyksiä ja sadun tapahtumia voi rauhassa ja hyvillä mielin pohtia. Satuja on monta eri tyyppiä ja ne voivat palvella useita eri tarkoituksia.

Oma kiinnostukseni satuihin ja tarinoihin yleensä on herännyt jo aivan pienenä lapsena. Satuja luettiin minulle kotona ja päivähoidossa ja katselin paljon satukirjojen kuvituksia ennen kuin osasin itse lukea. Muistan elävästi satujen ja lastenkirjojen minussa aikaansaamia tunteita, kuten kuinka paljon Mauri Kunnaksen kirjat saivat minut nauramaan, ja kuinka paljon Hannu ja Kerttu minua pelotti. Muistan myös ihastelleeni Astrid Lindgrenin Veljeni Leijonamielen kuvitusta.

Näistä lähtökohdista, sekä opiskelujeni aikana lastensuojelulaitoksessa suorittamani työharjoittelujakson aikana kiinnostuin satujen käytöstä juuri lastensuojelutaustaisten lasten kanssa, sekä siitä, miten juuri he kokevat sadut. Halusin selvittää, miten lastensuojelulaitoksen työntekijät ovat käyttäneet satuja, ja miten, jos mitenkään, he näkevät sadut lastensuojeluun soveltuvina työvälineinä. Toivoin myös, että opinnäytetyöni myötä erityisesti sosionomit innostuisivat satujen käytöstä työssään.

Tässä opinnäytetyössä tutkin satujen käyttöä yhdessä satakuntalaisessa vastaanottokodissa. Haastattelin seitsemää laitoksen työntekijää niin heidän omista käytännöistään satujen lukemisen suhteen, kuin myös lasten tunnereaktioista ja kokemuksista. Päätin tutkimuksessani keskittyä nimenomaan työntekijöiden kokemuksiin ja näkemys lasten kokemuksiin, sen sijaan, että olisin haastatellut myös laitoksen lapsia. Syinä tähän olivat laitoksen lasten jatkuva vaihtuvuus, joka olisi tehnyt haastatte-

lujen ajallaan suorittamisesta hankalaa, sekä lastensuojelulasten haastatteluun liittyvät lupa-asiat.

Haastattelututkimustani pohjustan ensin teoriaosuudella, jossa käsittelen muun muassa satujen tyyppejä, niiden käyttöä, esimerkiksi tunteiden kuten pelon käsittelyssä, sekä niiden kuvitusta ja kieltä. Esittelen myös lastensuojelun työvälineiksi tarkoitettua kohdennettua sadut, sekä kerron lastensuojelusta lyhyesti.

## 2 SADUT

Tässä luvussa esittelen mitä sadut ovat, minkälaisia ja minkä tyyppisiä satuja on, ja miten niitä voi lasten kanssa käyttää. Perehdyn satujen kieleen ja kuviin, sekä niissä esiintyvään symboliikkaan ja terapeuttiseen puoleen. Satujen avulla voidaan käsitellä monia tunteita, kuten erilaisia pelkoja, joista kerron niihin keskittyvässä alaluvussa esimerkkejä. Kerron myös, miten sadut soveltuvat kriisitilanteisiin.

### 2.1 Sadun määritelmä, tyypit ja rakenne

Sadulla tarkoitetaan kertomusta, joka koostuu useista jaksoista, ja jossa esiintyy arkitodellisuudesta poikkeavia tapahtumia (Ylönen 2000, 9). Bettelheimin (1988) mukaan sadut ovat ainutlaatuisia taideteoksia, joista lukijat löytävät uusia merkityksiä eri elämänvaiheissa, ja joita voidaan tutkia sekä tulkita monesta eri näkökulmasta, kuten kirjallisuustieteen, psykologian tai teologian lähtökohdista (Bettelheim 1988, 20-21).

Sadut voidaan jakaa karkeasti kahteen eri tyyppiin: kansansatuihin ja taidesatuihin. Bettelheimin (1988) mukaan mikään lastenkirjallisuuden laji ei anna lukijoilleen yhtä paljon kuin vanhat kansansadut. Kansansadut ovat vanhoja suullisesta perinteestä syntyneitä tarinoita, joiden kirjoittajia ei tiedetä, ja joiden piirteet ja yksityiskohdat muuttuivat ja sekoittuivat toisiinsa niitä eteenpäin kerrottaessa sukupolvelta toiselle

ja niiden kulkiessa alueelta alueelle. (Ylönen 2000, 14-15, 117; Bettelheim 1988, 34.)

Esimerkiksi 1600- ja 1700-luvuilla kansansadut löysivät tiensä ranskalaisiin aateli- ja porvarisperheisiin palvelijoiden ja kodinhoitajien mukana. 1800-luvulla alettiin kerätä ja tallentaa muistiin suomalaisia kansantaruja ja satuja. Näissä saduissa on yhtäläisyyksiä jo muinaisessa Egyptissä kerrottuihin tarinoihin. (Apo 2001, 12-13.)

Ojasen (1980) mukaan perinteiset kansansadut ovat monikerroksisia, ja niissä on teemallista pysyvyyttä, jota monista muista kirjallisuuden lajeista ei löydy. Ne syntyivät ihmisten tarpeesta hahmottaa elämän tarkoitusta ja ne koskettavat ihmisen persoonallisuuden syvintä tiedostamatonta aluetta, mikä selittää satujen säilyvyyttä ja ajankohtaisuutta. (Ojanen 1980, 13-14.)

Kansansatuja on jaoteltu moniin eriin alalajeihin, kuten eläin-, ihme-, novelli-, legenda-, ja pilasatuihin. Eläinsatuja kutsutaan myös nimellä faabeli, ja ne ovat ihmestatujen kanssa vanhimpia satujen lajeja. (Apo 2001, 12.)

Bettelheim taas erottaisi faabelit aidoista saduista. Hänen mukaansa faabelit eivät täytä aidon sadun kriteereitä, sillä ne ovat moralistisia ja niissä on käskevä ja vaativa sävy. Niiden on tarkoitus kertoa lukijalleen tai kuulijalleen, miten heidän tulisi käyttäytyä ja elää. Aidoissa saduissa vain hienovaraisesti vihjataan oikeita ratkaisuja risti-riitojen, niin sisäisten kuin ulkoisten, selvittämiseen. (Bettelheim 1988, 35.) Jäniksen ja kilpikonnan kilpajuoksu on malliesimerkki faabelista. Siinä kilpikonna voittaa luonnostaan nopeamman ylimielisen jäniksen nokkeluutensa avulla.

Taidesadut taas ovat selkeästi lapsille suunnattuja, ja niiden kirjoittajat tiedetään (Ylönen 2000, 14). Suojala (2001) määrittelee taidesadun eli kirjallisen sadun lyhyeksi tekstiksi, joka on kirjailijan tuottama ja jossa hyödynnetään perinteisen ihmestadun sääntöjä ja muokataan niitä jollakin tavalla. Taidesatu on varsinaisesti syntynyt romantiikan aikana 1800-luvulla. Laajamuotoista taidesatua taas kutsutaan saturoomaaniksi. (Suojala 2001, 32.) H.C. Andersenin kertomukset ovat kuuluisia taidesatuja.

Yksi lastenkirjallisuuden ja sadun muoto on niin kutsuttu nonsense-satu. Nonsense-kertomuksissa reaali maailman logiikka unohtuu, ja lukijan eteen tuodaan mielikuvi-  
tuksellisia, uskomattomia kuvia ja sanaleikkejä, kirjaimellisesti käännettynä hölynpö-  
lyä. Niissä ajan, paikan ja muodonmuutokset ovat tavallisia. Nonsense-sadun isänä  
pidetään Lewis Carrollia ja hänen Liisa Ihmemaassa -kirjaansa. Nonsense-saduista  
puuttuu perinteisten satujen opettavaisuus ja idealismi kokonaan. (Suojala 2001, 37-  
38; Lappalainen 1980, 64-67.)

Bettelheim haluaa tehdä selkeän eron aitojen satujen, myyttien ja faabelien välillä.  
Sadut ja myytit ovat läheistä sukua keskenään, ja usein kansansadut ovatkin kehitty-  
neet myyteistä. Bettelheimin mukaan ne kuitenkin eroavat toisistaan siinä, että satu-  
jen sankareita ei ole tarkoitettu esimerkeiksi, toisin kuin myyttien kulttuurihistorialli-  
set sankarit. Myyttien sankarit asettavat lukijalleen vaatimuksia pyrkiä olemaan yli-  
inhimillisten sankarien kaltaisten, kun taas sadut antavat vihjeitä ja neuvoja niissä  
esitettyjen sisäisten ristiriitojen ratkaisuun. Taidesatujen, ja niin sanotun hyvän las-  
tenkirjallisuuden vika on Bettelheimin mukaan siinä, että ne usein pysäyttävät lapsen  
mielikuvituksen sille tasolle, jonka lapsi on jo itse saavuttanut. Lapset pitävät tällai-  
sista kertomuksista, mutta ne eivät tarjoa syvempää sisältöä, lohtua tai varmuutta  
omien ongelmien suhteen, ne tarjoavat vain mahdollisuuden pakoon niitä ja hetken  
hupia. (Bettelheim 1988, 34-35.)

Sekä taidesadut, että kansansadut noudattavat suurin piirtein samaa rakennetta. Satu-  
jen alusta löytyy yleensä jokin ratkaisua vaativa ongelma. Yrittäessään etsiä ratkaisua  
ongelmaan, auttajien avulla ja esteet ylittäen, sadun sankari oppii jonkin tärkeän läk-  
syn omien ja muiden kokemusten pohjalta. Tämän jälkeen saduissa ilmenee kriisi,  
jonka aikana pahuus on tilapäisesti voitolla. Sankarin selviäminen kriisistä johtaa on-  
gelman ratkaisuun, pahan rankaisuun ja päähenkilön elämässä tapahtuvaan muutok-  
seen. Lopuksi hyvyydestä palkitaan ja sankari kokee hyväksyntää ja rakkautta. (Ylö-  
nen 2000, 12-13.)



## 2.2 Realistiset kertomukset

Todellisuuteen perustuvalla, realistisella kertomuksella on usein eri tavoitteet kuin perinteisellä sadulla. Useat saduille olennaiset piirteet, kuten ylikuonnolliset olennot ja tapahtuma puuttuvat realistisista teksteistä. Niiden sijaan keskitytään elämän ilmiöihin ja ympäristöön ihmisineen ja eläimineen. Kun esimerkiksi kerrotaan kertomuksen avulla lapselle sairaalaan menosta, halutaan lapselle luoda oikeanlainen kuva tapahtumasta ja tiedon avulla poistaa ennakkoluuloja ja lievittää uuden asian aiheuttamaa pelkoa. Tarkoituksena on, että kertomus todellisuudesta ymmärretään sellaiseenaan, eikä lapsen kyvyllä erottaa todellinen ja kuviteltu ole merkitystä. Tällaisessa tekstissä ei siis ole lääkäreinä haltijoita ja potilaina puhuvia lintuja, eikä esitettyjä asioita tulkita tai siirretä toiseen todellisuuteen tai aikakauteen kuten saduissa. Todellisuuteen sijoittuvissa lastenkertomuksissa puhutaan satujen tapaan vaikeuksista ja onnistumisista, tiedon jakamisen lisäksi. (Ylönen 2000, 88-89.)

## 2.3 Satujen käyttö

Tässä luvussa kerron siitä, miksi satuja ylipäättään luetaan lapsille, miksi niitä kannattaa lukea, ja mitä lapsi niiden lukemisesta voi saada ja mitä ne voivat hänelle merkitä. Kerron miten sadut vaikuttavat lapsen todellisuuskäsitykseen, ja mikä psykologinen vaikutus saduilla voi olla lapseen.

Haapaniemi-Maulan (1997) mukaan satuja kerrotaan lapsille antaaksemme heille ilonkokemuksia, jotka vahvistavat lasta ja tukevat hänen kasvuaan ja kehitystään. Hän kutsuu satuja lapsen henkiseksi ravinnoksi, jota lapsi tarvitsisi joka päivä. Satujen lukeminen auttaa myös rakentamaan tulevaa suhdetta sadun lukijan ja lapsen välille. Myöhemmässä elämässä opittua tietoa voidaan liittää myös lapsena saduista koettuun yhteyteen. Sadut rakentavat lapsen mielikuvitusta ja eläytymiskykyä, joiden pohjalta hänen tuleva oppimisensa ja koulunkäyntinsä rakentuu. (Haapaniemi-Maula 1997, 8-9.)

Lapsi pystyy jo varhain erottamaan mielikuvitusmaailman todellisuudesta, eikä satujen kuuleminen vieraannuta lasta todellisuudesta (Ojanen 1980, 14; Haapaniemi-Maula 1997, 9). Haapaniemi-Maula sanoo runsaan satujen lukemisen päin vastoin auttavan lasta kiinnostumaan todellisuudesta ja aikanaan rakentamaan omaa todellisuuttaan. Ojanen taas kertoo satujen ja niiden symbolikielen olevan lapsille turvallinen keino ratkoa elämän ongelmia, joiden kanssa eläminen todellisuudessa voisi olla lapsille hankalaa tai turvatonta. (Haapaniemi-Maula 1997, 9.)

Sadut avaavat pääsyn persoonallisuuden tiedostamattomaan alueeseen, jossa luovuus ja luova toiminta kehittyvät. Mielikuvituksen vapauttamisella on myös positiivinen vaikutus mielenterveyteen ja se estää ahdistuneisuuden ja ikävystyneisyyden syntymistä. (Ojanen 1980, 12.)

Haapaniemi-Maula muistuttaa myös, ettei satuja tule lukea lapsille päämäärähakuisesti, vaan sadun kuulija itse ottaa saduista sen minkä niistä saa irti ja haluaa ottaa (Haapaniemi-Maula 1997, 9). Apon mukaan satujen päätarkoitus on hyödyllisistä opetuksista huolimatta viihdyttäminen. Hänen mukaansa kertomuksien tulee toimia viihteenä, jotta niiden sanataiteellinen ja lapsen kehitykselle merkityksellinen anti, kuten esteettinen, psykologinen, pedagoginen tai eettinen, saavuttaisi lukijansa ja kuulijansa. (Apo 2001, 16.) Bettelheim taas tekisi selvän eron pääasiassa ajanvietteeksi tarkoitettujen opettavaisten satujen ja aitojen satujen välillä (Bettelheim 1988, 33).

Ihmisen sisäisen totuuden luomiseen tarvitaan taiteellinen ja psykologinen näkökulma. Sisäinen totuus auttaa luottamaan luovuuteen, ja se syntyy elämäkokemuksista ja mielikuvakokemuksista. Taiteesta saamme uuden näkökulman vanhaan totuuteen tunteita herättämällä ja kyseenalaistamalla psykologiset havaintomme. Satujen psykologia taas on säilynyt samana kansansaduista nykypäivän satuihin. Esimerkiksi julmuutta käsittelevässä sadussa psykologinen puoli näyttää julmuuden toisen, kehitystä edistävän puolen, selvitettyään ensin sen, mitä satu haluaa julmuudesta kertoa. Sadun taide taas kertoo että julmuus ja hyvyys ovat pari, ja ne molemmat tarvitaan tarinan luomiseen. (Häggglund 1997, 25-26.)

Satu puhuttelee lasta ihmisen sisällä, hänen syvintä olemustaan joka on vielä avoin ottamaan vastaan uusia vaikutteita, ilman että vanhoja käsityksiä tarvitsisi selittää vääriksi. Satutyypeistä ihmistä kiehtoo eniten ihmesadut, joissa ratkaisu vaikeaan tilanteeseen ilmaantuu yhtäkkiä kuin ihmeen kautta. Ulospääsyn pulmasta tarjoaa ihmeellinen auttaja, oveluus tai luovuus. Hägglundin tulkinnan mukaan ihmesadun ihmeellisen auttajan voisi tulkita taiteeksi, joka auttaa näkemään asiat uudelta kantilta. (Hägglund 1997, 26.)

Myös Ojanen (1980) mainitsee satujen merkitsevän lapselle taide- ja viihde-elämystä, vaikka niillä on myös syvempi ulottuvuus, joka auttaa lasta rikastuttamaan persoonallisuuttaan ja rohkaistumaan kasvuun ja kehitykseen. Satu antaa lapselle sen, mitä hyvä kirja voi tarjota aikuiselle: auttaa tunteiden ja ihmissuhteiden selvittämisessä. Saduissa tärkeimmäksi koetaankin niiden herättämä tunne-elämys. (Ojanen 1980, 11.)

Suojalan (2009) mukaan on tärkeää, että lapsi saisi itse valita luettavia kirjoja ja tutustua niihin yksin, muiden lasten seurassa ja aikuisen lukemana. Vaikka tuttujen satujen moneen kertaan lukeminen ja niiden hahmoihin lähentyminen täyttävätkin tiettyjä tarpeita, on aikuisella vastuu tarjota lapselle mahdollisuus tutustua eri kuvitus-tyyleihin, uusiin mahdollisiin kiinnostuksen kohteisiin ja esimerkiksi runoihin. Aikuisen tai lapsen itsensä valitsemien satujen ja kirjojen tulisi tarjota ja avata lapselle mahdollisuus samastua, käsitellä tunteitaan, ja kokea empatiaa, huumoria ja kielellisiä elämyksiä. (Suojala 2009, 42.)

Ojasen (1980) tekemässä tutkimuksessa lastentarhanopettajien suhtautumisesta satujen esittämiseen lapsille käy ilmi, että opettajien mielestä sadut vaikuttavat lapsiin seuraavanlaisesti: Sadut ovat rauhoittavia, sadut ovat helpottavia ja rohkaisevia, mutta myös kehittäviä ja opettavia. Tutkimuksessa selvisi myös, ettei läheskään kaikissa kodeissa lueta satuja. Ojasen saamien vastausten mukaan kaikissa tutkimuksen päiväkodeissa oli lapsia, joille ei koskaan luettu kotona satuja. Tutkimuksen mukaan lapset, joille ei luettu kotona satuja, keskittyivät huonommin kuin lapset, joille luettiin paljon satuja. Lapset, jotka kuulivat kotonaan paljon satuja vastailivat kysymyksiin ja keskustelivat monisanaisemmin kuin edellä mainitut. (Ojanen 1980, 125-128.)

Satuhetken lukijan ja kuulijan välisellä läheisyydellä on lapselle suuri merkitys. Heikkisen ja Kananen (2001) tekemässä tutkimuksessa sairaanhoitajan kokemuksista satujen käytöstä lasten psykiatrisella osastolla selvisi, että sadunlukijalla on saturyhmässä keskeinen merkitys. Hänen läheisyytensä on tärkeää lapsille ja se luo ryhmän lapsille turvallisuuden tunteen. Sadunlukija luo satuhetkeen myös rauhallisen tunnelman, sekä rajat. Satua lukevan aikuisen tehtävänä on olla lasten käytettävissä ja lapsilla onkin mahdollisuus keskustella sadusta aikuisen kanssa. Tutkimuksen mukaan sadusta käytävän keskustelun tulee lähteä aina lapsen aloitteesta. (Heikkinen & Kananen 2001, 31)

## 2.4 Symboliikka ja terapeutisuus

Satujen todellisen sisällön aukeamiseksi on tärkeää ymmärtää saduissa esiintyvää symboliikkaa. Satujen symbolisuus tekee niistä lapselle ymmärrettäviä, sillä ne siivuttavat todellisen elämän tapahtumat, käsitteellisen ajattelun ja tiedottavan puolen, jotka ovat konkreettisuuteen keskittyvien aikuisten kieltä. Lapsi ymmärtää intuitiivisesti, ei niinkään tiedä. (Ojanen 1980, 13-14.)

Ojasen (1980) mukaan sadut ovat lapsille sitä, mitä unet aikuisille. Unet toimivat ihmisen sisäisten ristiriitojen tulkkina, auttavat ihmistä kehittämään luovuuttaan ja puhuvat symbolikielellä, aivan kuten sadut. Lasten unet ovat aikuisen unia huomattavasti yksinkertaisempia, mikä kasvattaa satujen tarvetta täyttää unien tehtävä. Vaikka molemmissa on piilotajuista järjen vastaista logiikkaa, eroavat ne toisistaan siinä, että sadut ovat yleismaailmallisia ja vastaavat sekä tietoisien, että tiedostamattoman tason tarpeisiin. Unet ovat henkilökohtaisia ja koskettavat vain näkijäänsä. (Ojanen 1980, 15.)

Psykoanalyysissa tunnetaan käsite ”perheromanssi”, joka tarkoittaa murrosikäisen lapsen päiväunia tai kuvitelmia siitä, että hänen oikeat vanhempansa eivät olekaan hänen oikeita vanhempiaan. Kuvitelmissaan hän on oikeasti jonkun suurenmoisen ihmisen lapsi, joka on vain pakotettu asumaan näiden vanhemmiksi itseään väittä-

vien ihmisten kanssa. Satujen ilkeät äitipuolihahmot ovat tämän ilmiön kerronnallisia ilmentymiä. Tällaisten kuvitelmien, joiden juuret saattavat juontaa juuri kuultuihin satuihin, avulla lapsi voi tuntea vihaa vanhempaansa kohtaan tuntematta siitä syyllisyyttä. Kuviteltaessa pahaa äitipuolta, hyvän äidin mielikuva on kuitenkin edelleen aina olemassa ja sadun avulla äidin ”pahuutta” pystytään sietämään paremmin. (Bettelheim 1988, 85-86.)

Bettelheim (1988) lainaa Tolkienia, jonka mukaan sadun hyviä aineksia ovat fantasia, toipuminen, pelastuminen ja lohtu eli toipuminen syvästä epätoivosta, pelastuminen jostakin suuresta vaarasta ja ennen kaikkea sadun lohdullinen sanoma. Jokaisessa sadussa on oltava onnellinen loppu, eli äkillinen iloinen käänne. Bettelheimin mukaan nykyaikaisissa kertomuksissa on usein surullinen loppu, josta ei välity pelastumisen ja turvallisen lohdun tunne, jotka ovat edellytyksenä sadun elämän vaikeuksien kohtaamiseen vahvistavalle vaikutukselle. Ilman onnellista loppua, lapselle ei välity sadusta tunne, että hän olisi kykenevä selviytymään elämänsä vaikeuksista. Lapsi tarvitsee sadulta loppua, jossa sankari voittaa ja paha saa rangaistuksena, jotta hän uskoisi itse saavansa kokemuksiensa epäoikeudenmukaisuuksiin oikeutta, ja kokisi tarvetta itse toimia oikein. (Bettelheim 1988, 178-179.)

Kurenniemen mukaan lastenkirjailijoilla on yksi sääntö, jota on noudatettava: sadulla pitää olla onnellinen loppu ja sankarille ei saa käydä huonosti (Kurenniemi 1980, 110).

Satujen onnellisia loppuja ja niiden tuottamia lohdun ja onnen tunteita voidaan Bettelheimin (1980) mukaan tulkita kahdella eri tasolla: Psykoanalyttisesta näkökulmasta esimerkiksi prinssin ja prinsessan elämän loppuun asti kestävä onni ja liitto symboloi ihmisen persoonallisuuden eri puolten liittymistä kokonaispersoonallisuudeksi, sekä siihen asti ristiriidassa olleiden feminiinisen ja maskuliinisen puolen sopusointuun pääsemistä. Eettisessä mielessä tämä pahuuden voittamisen jälkeinen liitto taas kuvaa korkeimman tason moraalista yhtenäisyyttä ja eron pelosta vapautumista. (Bettelheim 1980, 180-181.)

Useissa kansansaduissa, kuten Lumikissa ja Tuhkimossa, on hahmona äitipuoli. Lumikissa äitipuoli on noita, eli yksiselitteisesti paha. Muissa saduissa äitipuoli on

yleensä tavallinen ihminen, joka on ilkeä, eikä tunne myötätuntoa lapsia kohtaan. Kansansatujen vastustajahahmoksi valikoitui usein juuri äitipuoli, sillä niiden kertomisen aikaan maaseuduilla perheen isien leskeksi jääminen, ja näin ollen uusiin naimisiin meneminen oli yleistä. Aikuisen ei tule kiinnittää lapsen huomiota sadun lapsista eroon haluavan pahan henkilön sukulaisuussuhteeseen; jos lapsi ymmärtää sadun ja todellisuuden eron, ei hän yhdistä sadun ilkeää äitipuolta omaan mahdolliseen äitipuoleensa. (Ylönen 2000, 85-86.)

Satujen terapeutisuuden avulla pyritään käsittelemään tunne-elämän ongelmia, kuten syrjäytymistä ja hylätyksi tulemisen tunnetta ja siitä aiheutuvaa mielihapaa. Terapeuttisista saduista löytyy lasta tunnetasolla koskettavia asioita. Mielikuvituksen ja mielikuvien avulla lapsi voi käydä läpi vaikeuksia ja menetyksiä, ja löytää yhtäläisyyksiä satujen henkilöiden ja tapahtumien, ja omien kokemustensa välillä. Saduista lapsi saa toivoa, ja tavoitteena on, että lapsen suru lievittyisi, eivätkä vastoinkäymiset enää tuntuisi niin ylivoimaisilta. (Ylönen 2000 62-63.)

Bettelheimin mukaan nuoret aikuiset, joilta on lapsuudessa riistetty sadut liian aikaisin, ja jotka ovat joutuneet kohtaamaan kylmän todellisuuden, ovat paenneet todellisuutta esimerkiksi huumeisiin, astrologiaan tai muuhun, josta luulevat saavansa ”maagisen kokemuksen”, joka on jäänyt heiltä lapsuudessa puuttumaan. (Bettelheim 1980, 64.)

#### 2.4.1 Muodonmuutos ja kuolema

Saduissa tapahtuu usein muodonmuutos. Esimerkiksi Punahilkka-sadussa Punahilkan kiltti isoäiti on Punahilkan silmissä muuttunut isoksi pahaksi sudeksi. Tämä symbolisoi sitä, miten lapset näkevät ja käsittelevät aikuisten eri mielialoja ja persoonallisuuden puolia. Kun yleensä kiltti isoäiti tai lapsen vanhempi suuttuu, ja alkaa torua lasta ja mahdollisesti jopa nöyryyttää tätä esimerkiksi housujen kastelun takia, muuttuu aikuinen lapsen silmissä joksikin muuksi, joksikin hirviöksi. Lapsi ei välttämättä kykene näkemään yhteyttä aikuisen rauhallisen ja uhkaavan käytöksen välillä, jolloin lapsi todella kokee aikuisen kahtena erillisenä olentona. (Bettelheim 1988, 83.)

Yksi saduissa usein esillä oleva, ja satujen avulla käsiteltävä aihe on kuolema. Saduista saadaan maallinen ja jokapäiväinen, konkreettinen ratkaisu kuoleman kohtaamiseen, ja se käsitetään saduissa surulliseksi välivaiheeksi. Surua ja kuolemaa kuvaavat sadut voivatkin edistää lapsen kehitystä ja kasvua. Kuolema voi saduissa kuvata myös epäonnistumisen tunnetta ja kyvyttömyyttä irtaantua riippuvuudesta. Saduissa käsiteltyyn kuolemaan liittyy olennaisesti myös uudelleen syntymisen teema, ja se onkin asetettu saduissa suureen arvoon. Uudelleen syntyminen saduissa kuvaa ihmisen elämälle ja kehitykselle välttämätöntä muutosta. Uudelleen syntymisen eli muutoksen jälkeen sadun hahmojen elämä on aina parempaa kuin ennen: esimerkiksi Punahilkka oli pelastumisensa jälkeen onnellisempi, ja Hannu ja Kerttu olivat parempia ja pystyivät auttamaan perhettään metsästä palattuaan. (Ojanen 1980, 31-33.)

Monet ihmiset joutuvat käsittelemään läheisen kuolemaa ja sen aiheuttamaa surua jo lapsena. Isovanhemman menettäminen on usein ensimmäinen kerta, kun kuolema tulee lapselle konkreettiseksi ilmiöksi hänen elämäänsä. Sadun avulla lapsen kokemaa surua voidaan käsitellä, ja se saattaakin olla lapselle helpompaa, jos kertomuksen henkilöt ja tapahtumat poikkeavat lapsen elämästä. Vaikeiden asioiden, kuten kuoleman, käsittely ei tunnu lapsesta niin ahdistavalta, jos ne esitetään kuvitteellisesti, realistisen esitystavan sijaan. Sadun päähenkilöt voivat esimerkiksi olla eläinhahmoja. Lapsen ei kuitenkaan tarvitse ymmärtää todellisen ja kuvitteellisen eroa, jotta kuolemaa käsittelevä satu soveltuisi hänelle, eikä haittaa, vaikka lapsi ajattelisi sadun eläinten oikeasti menettävän ystävänsä, surevan ja toipuvan surusta. (Ylönen 2000, 68-70.)

Kansansaduista tulee selville luonnonihmisen välitön suhtautuminen elämään ja olemassaoloon ja niiden realiteetteihin. Elämä on arvokas ja sitä pitää puolustaa, mutta kuolema hyväksytään, koska ne molemmat ovat luonnon ikuisen kiertokulun osia (Lappalainen 1980, 54.)

### 2.4.2 Pelot

Psykoanalyttikot ovat määrittäneet ihmisen suurimmaksi peloksi eron pelon, eli hylätyksi tulemisen ja täysin yksin jäämisen pelon. Lapsilla tämä on erittäin voimakkaasti esillä, sillä pieni ihminen ei voi selvitä ilman hoivaa ja turvaa. Tästä syystä suurin lohtu, jonka voimme saada, on tunne ja varmuus siitä, ettemme koskaan joudu hylätyksi. Eräässä turkkilaisessa kansansadussa Iskender -niminen poika joutuu vanhempiensa toimesta merelle yksin ajelehtimaan. Hän ystävystyy vihreän linnun kanssa, joka pelastaa Iskenderin monista vaaroista ja jonka lohdulliset sanat ovat sadun opetus: ”Tiedä, ettei sinua koskaan hylätä!” (Bettelheim 1980, 180.)

Esimerkiksi Peppi Pitkätossun suosio perustuu lasten pelkoon vanhempiensa ja heidän rakkauden menettämisestä. Pepin itsenäisyys ja selviytymiskyky toimivat vasta-voimana hylätyksi tulemisen pelolle, ja auttavat lapsia mielikuvituksessaan kohtaamaan tätä pelkoa. (Tahkokallio 1997, 61.)

Lappalainen kysyy, kestääkö yksin satua lukeva lapsi pelosta, kauhusta ja kuolemassa kertovaa satua ja sen aiheuttamaa painetta. Ennen lapsi istui vanhemman turvallisessa sylissä kuuntelemassa satua, kun taas nykyään lapset viettävät yhä enemmän aikaa yksin. (Lappalainen 1980, 81.)

Esimerkiksi Tove Janssonin saduissa pelko tiedostetaan ja ahdistus laukaistaan lapsella jo hallussa olevalla keinolla, eli mielikuvituksen avulla. Janssonin saduissa on myös aina onnellinen tai lohdullinen, lapselle uskoa tulevaisuuteen luova loppu. Janssonin sadut myös herättävät ja vahvistavat meissä kaikissa piilevää empatiaa ja kykyä ymmärtämään toisiamme, mikä on tärkeää ihmisenä kasvamisen kannalta. (Lappalainen 1980, 81-82.)

Lappalainen lainaa Björniä ja Hägglundia (1976) sadun merkityksestä: ”Saduissa kuten myyteissäkin elämä ja kuolema koetaan samankaltaisiksi olotiloiksi, elämän virta ja kuoleman joki symbolisoivat vain erilaisia muotoja olemassaolosta. Saduissa koetaan kuolemanpelko ja suru voitettavana esteenä, suurempaa kasvua kohti – ja tässä ehkä onkin satujen merkityksen ydin.” (Lappalainen 1980, 81.)



## 2.5 Satujen kuvat ja kielikuvat

Lapsen ajattelu on ensin visuaalista, ennen verbaalisen ajattelun kehittymistä, josta syystä kuvat ovat lapselle hyvin tärkeitä. Lapsen on helpompi omaksua tarinan sisältö kuvallisen ilmaisun kautta. Tässä auttaa kuvien muodostamat esteettiset elämykset, jotka auttavat tarinan tunnelman muotoutumisessa. Vaikka kuvilla onkin positiivinen vaikutus ymmärtämis- ja oppimistuloksiin, tulisi lapselle ilon tuottamisen olla riittävä tavoite kuvallisen ilmaisun käyttämiseen. (Hatva 1997 29.)

Keskustelua on käyty siitä, tulisiko maailmaa esittää lapsille sellaisena kuin se on. Hatvan mielestä alle kaksivuotiaille tarkoitettujen kuvien tulisi kuvata lasta ympäröivää arkea, hänen vielä keräillessä henkistä sanavarastoa ympäristöstään. Viisivuotiaan todellisuutta käsittelevä aineisto on jo niin laaja, että hän voi mielikuvituksessaan matkata kuvitteellisiin maailmoihin ja tilanteisiin, jotka todellisuudessa voisivat olla vielä liian pelottavia. Tällöin myös sadut aukeavat entistä paremmin, ja parempi kuvien ymmärtäminen tarkoittaa, että kuvien avulla lapsi pystyy sitoutumaan satuun paremmin kuin pelkän tekstin avulla. (Hatva 1997, 29; 35.)

Sadun kuvittamisessa on kyse kuvan ja tekstin välisestä suhteesta, josta muodostuu kertomuskokonaisuus. Molemmat antavat omalla tavallaan esteettistä nautintoa ja vievät sadun tarinaa eteenpäin. Kuva vastaa kysymykseen millainen, runsaammin kuin teksti. Kuvalla pystytään myös näyttämään asioita, joita teksti ei kerro, kuten huoneen esineiden ulkonäkö ja sijainti. (Hatva 1997, 38-39.)

Saduissa esiintyy myös jonkun verran symbolisia kuvia, eli kuvia, jotka sisältävät vertauskuvallisen merkityksen. Kunhan kuvallisen kerronnan mahdollisuudet selvitetään, kykenee lapsikin jossain määrin ymmärtämään kuvissa esiintyvää symboliikkaa. (Hatva 1997, 38.)

## 2.6 Satujen kieli

Kurenniemi (1980) taas arvostelee liiallista kuvien käyttöä lastenkirjoissa, erityisesti sitä, kun teksti jää kokonaan pois tai on vain kuvituksen viite. Hänen mukaansa kuvien katseleminen on paljon helpompaa kuin omien mielikuvien itse rakentaminen, vaikkakaan ei täysin passiivista toimintaa. Liika kuvittaminen on lapsille kaiken valmiina antamista. (Kurenniemi 1980, 110.)

Hägglundin (1997) mukaan satuja vähätellään, eikä niille anneta tarpeeksi huomiota, tai oteta vakavissaan. Hän arvelee tämän johtuvan siitä, että sadut ja niiden kerronta pysyttelevät liikaa ihmisen arkitodellisuudessa vetoamatta suuriin ja dramaattisiin tunteisiin tai informaatioon. Alkuperäisissä kansansaduissa esiintynyt ruumiillisuus ja kiinnostus sukupuolisuuteen, mikä tuli esille esimerkiksi saduissa vilisseissä ihmisen alapään nimityksissä, joutuivat ensin kansansatujen muistiinkirjoittajien sensuurin toimesta pois, eivätkä nykyisissä lapsille suunnatuissa saduissa esiinny. Tarkemman kuvan satujen alkuperäisestä luonteesta saamme lasten ja nuoruusikäisten itse kirjoittamista saduista ja jutuista, kuin aikuisten kirjoittamista siistityistä taidesaduista. (Hägglund 1997, 21.)

Kielellä ja ihmisten välisellä kohtaamisella on Hägglundin mukaan kolme tasoa: vaatekieli, ihonkieli ja sisätilakieli. Satujen käyttämä kieli nojaa Hägglundin mukaan ihonkieleen, joka on ruumiillista ja henkilökohtaista, ja menee syvemmälle kuin pinnallinen ja hienosteleva vaatekieli. Ruumiinläheinen ihonkieli tekee saduista läheisemmän runojen, kuin tavallisten romaanien kanssa. Koska satujen sankarien vastoinkäymiset ovat ihonkielellä verhottuja ihmisen jokapäiväisiä haasteita, lukija ymmärtää ne ja pystyy samaistumaan niihin. Tämän vuoksi ihmiset palaavat satujen ääreen yhä uudelleen, hakemaan lohtua ahdinkoonsa. Sisätilakieli on kielen tasoista syvimmälle menevää. Satujen sisätilakieli ei moralisoi, eikä kiellä hankaliakaan tunteita, ja sen avulla ihmisen sisätilamyllerys pystytään järjestämään tarinaksi tai kuvaksi. (Hägglund 1997, 22-24.)

Kurenniemen (1980) mukaan lastenkirjailijan pääasiallinen vastuu on lapsen kielellisen kehityksen opastajana. Lasten älykkyyttä ei tule aliarvioida, mutta heidän tietojaan taas ei tule yliarvioida. Lapsille kirjoittavan onkin tarkkailtava käyttämäänsä

kieltä, sillä lastenkirjan kielen tulisi olla selkeää, taloudellista ja ilmeikästä, eli hyvää. (Kurenniemi 1980, 110.)

### 2.6.1 Satujen merkitys kielen oppimisessa

Kielen oppiminen on yksi lapsen elämän tärkeimmistä tapahtumista, sillä kieli mahdollistaa laajan ja jatkuvasti kehittyvän vuorovaikutuksen muiden ihmisten kanssa, sekä erityisen suhteen luomisen lapsen ja maailman välille. Kieli on lapsen keino jakaa kokemuksiaan ja kertoa havainnoistaan ja jäsentää niitä. Kieli on aistien lisäksi lapsen tärkein kosketusväline elämään. (Suojala 2009, 40.)

Tutkimusten mukaan yhteiset aikuisen ja lapsen lukutilanteet ovat hyvin tärkeitä kielen oppimisen kannalta. Lukutuokioiden aikana lapsi altistuu monipuolisemmalle ja moniulotteisemmalle kielenkäytölle ja pidemmille keskusteluille, kuin arjessa yleensä. Aikuisen rooli lapsen kielen oppimisessa onkin merkittävä, sillä hänen lapsen kielellisiin aloitteisiin reagointinsa ja rohkaiseva ja arvostava suhtautumisensa vahvistaa lapsen sanallista osaamista ja rohkeutta ilmaista itseään sanallisesti. Näissä lukutilanteissa myös lapsen kuvittelukyky kehittyy. Lastenkirjallisuus onkin mainittu kielen merkityksen ja taiteellisen kokemisen ja ilmaisemisen yhteydessä varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2005). (Suojala 2009, 41.)

### 2.7 Sadut kriisitilanteissa

Kriisit kuuluvat jokaisen ihmisen elämään ja kasvuun, etenkin muutosten täyttämien lapsuuden ja nuoruuden aikana. Kriisi on jostakin asiasta luopumista ja uuden alkamista. Se on läpikäytävä prosessi, joka vaatii henkisiä voimavaroja. Kriisi pitää aina sisällään muuttumisen, persoonallisuuden lujittumisen ja eheytyksen mahdollisuus. Satujen avulla lapsi voi paremmin ymmärtää muutosta ja käsitellä elämänsä kriisejä. Esimerkiksi Hannu ja Kerttu on kasvuprosessia käsittelevä, tähän tarkoitukseen sopeva satu. (Ylönen 1980, 34.)

Jokainen meistä joutuu kohtaamaan kriisin, mutta erityisesti lapsena tarvitsemme sen kohtaamiseen toisen ihmisen eli turvallisen aikuisen. Esimerkiksi aikuisen lapselle lukema satu voi auttaa muutosvaiheessa. Lapsen ja aikuisen kohtaamisessa riittää hetkeen pysähtyminen ja hyväksynnän ilmaiseminen, sekä uuden ja tuntemattoman kohtaamiseen rohkaiseminen. Tähän kuuluu lasta askarruttavista ja kriisiin kuuluvista tuntemuksista asioista puhuminen, kuten kasvamisen ja muuttumisen pelosta, surusta ja kuolemanpelosta. Näistä asioista voi puhua lapselle esimerkiksi lukemalla aiheeseen liittyvä ja ongelmaa mahdollisesti selkiyttävä satu. Tärkeintä on kuitenkin tukea lasta kriisivaiheessa. (Ojanen 1980, 35.)

Kun lapsi käsittelee elämänsä vaikeuksia, hän käy usein mielessään kokemaansa läpi ja palaa yhä uudelleen mieltään hiertäviin asioihin. Tällöin hän voi usein haluta, että hänelle luetaan jotakin satua useita kertoja uudestaan. (Ylönen 2000, 67.)

### 3 SADUT LASTENSUOJELUN TYÖVÄLINEENÄ

Vuonna 2011 Suomessa oli huostaan otettuna 10535 lasta. Vuoden aikana kiireellisesti sijoitettuja oli 3867. Huostassa olleista lähes puolet oli perheisiin sijoitettuja. Kodin ulkopuolelle sijoitetuista lapsista poikia oli tyttöjä enemmän. Yhteensä avo-huollon asiakkaina oli 81500 lasta ja nuorta. (Terveystieteiden tutkimuskeskuksen tilastoraportti 2012.) Lasten huostaanottojen viisi yleisintä syytä ovat vanhempien päihteidenkäyttö, lapsen käytöshäiriöt, perheväkivalta, vanhemman uupuminen tai voimattomuus, ja vanhemman psyykkiset ongelmat. Lisäksi muita syitä olivat muun muassa lapsen psyykkiset ongelmat, lapsen tai vanhempien rikollisuus, sekä vanhempien väliset ristiriidat. (de Godzinsky 2012, 59.)

Lastensuojelussa toiminnallisina työvälineinä käytettäväksi tarkoitettuja satuja tuottaa esimerkiksi Pesäpuu ry. Pesäpuun toiminta perustuu lastensuojelun asiakkaina olevien lasten aseman parantamiseen ja terveyden ja kehityksen edistämiseen ja

eheyttämiseen. Heidän päämääränsä on tuoda esille lastensuojelukentän muutostarpeita ja asiakkaiden kokemuksia. Pesäpuun asiantuntija- ja kehittämistyössä on mukana myös asiakkaat eli lapset, nuoret ja vanhemmat. (Pesäpuu ry:n www-sivut, 2010.)

Ruususen (2012) teettämässä toiminnallisessa opinnäytetyössä toiminnallisten työvälineiden käytöstä lastensuojelulaitoksessa todetaan satujen lukemisen voivan auttaa lapsia tuomaan kokemuksiaan esille. Ruususen työssä esitetään kohdennettujen satujen mahdolliseksi käyttötavaksi esimerkiksi kirjan lukemista yksi tunne kerrallaan, jonka jälkeen voi esimerkiksi maalata tai muovata tunteesta herääviä ajatuksia. Vain yhden tunteen käsittelyä myös toisaalta kritisoi, sillä käsiteltävä tunne voi herättää paljon muistoja. Ruusunen muistuttaa vielä, että työskentely on tärkeää lopettaa aina hyvään ja positiiviseen aiheeseen. (Ruusunen 2012, 30.)

Pesäpuun toiminnallisten menetelmien ja välineiden kehittämistyön tavoitteena on lapsen ja nuoren osallisuuden ja kuulemisen lisääminen lastensuojelussa. Toiminnallisia välineitä ja satuja kehitettäessä on ajateltu lapsen etua: lasten ja nuorten ajatuksia tulkitaan väärin sitä vähemmän, mitä enemmän niitä ajatuksia kuullaan ja työstehtään. Asioiden näkyväksi tekeminen ja visualisoiminen auttavat lapsia tulemaan tietoiseksi omista ajatuksistaan, tunteistaan, motiiveistaan, tavoistaan ja teoistaan. (Pesäpuu ry:n www-sivut, 2010.)

### 3.1 Esimerkki työvälinesadusta

Tiina Holmbergin kirjoittama Kun maasta sataa vettä on Pesäpuu ry:n eli lastensuojelun erityisosaamisen keskuksen julkaisema lapsen sijaisperheeseen siirtymistä käsittelevä satu. Se kertoo ketunpoikasesta, jonka äidillä on mielenterveysongelma, minkä vuoksi ketunpoika joudutaan viemään ensin hoitoon suureen kettutarhaan, ja siitä sijoittamaan ilvesperheeseen. Ilvesperheessä ketunpoikanen käy läpi useita eri tuntemuksia ja tutustuu sijaissisarukseensa.

Sadun avulla aikuinen pystyy kertomaan pienellekin lapselle paitsi lastensuojelun sijoituksista ja sijaisperheeseen siirtymisestä, myös vanhemman mielenterveyson-

gelmista tavalla, jonka lapsi ymmärtää ja johon hän voi samaistua. Sadun avulla näistä asioista voidaan puhua turvallisesti ja se auttaa selviytymään kriiseistä ja ymmärtämään itseään ja muita, sekä omaa tilannetta paremmin.

Sadun lopussa on aikuiselle ohjeita satukirjan käyttöön. Siinä neuvotaan aikuista varteen tulemaan tarpeeksi aikaa ja turvallinen paikka yhteistä lukuhetkeä varten. Ohjeessa neuvotaan myös aikuista pysähtymään tekstissä, esittämään lapselle kysymyksiä ja painottaa tekstissä esiintyviä lauseita. Kysymykset sadun lukemisen aikana tai sen jälkeen auttaa keskustelun syntymistä ja lapsen saamista kosketuksiin omien tunteidensa kanssa. Ohjeessa myös muistutetaan, että yhteinen luku- ja juttutuokio kertoo lapselle että sijoituksesta, sijaissisarudesta ja niihin liittyvistä asioista saa puhua, ja että lapsella on oikeus tunteisiinsa, jotka ovat tärkeitä. (Holmberg 2002.)

## 4 LASTENSUOJELU

### 4.1 Lastensuojelun tarkoitus

Lapsen oikeuksiin kuuluu oikeus turvalliseen kasvuympäristöön, tasapainoiseen ja monipuoliseen kehitykseen ja erityiseen suojeluun. Lastensuojelulain tarkoitus on tämän oikeuden turvaaminen. (Lastensuojelun käsikirja 2011.) Lastensuojelulain mukaan lapsen vanhemmilla ja muilla huoltajilla on ensisijainen vastuu lapsen hyvinvoinnista (Lastensuojelulaki 417/2007) .

Lapsen edun mukaan lapsen huollon tulee turvata hänelle positiiviset, läheiset ja terveet ihmissuhteet, erityisesti tämän vanhempien kanssa, hyvän hoidon ja kasvatuksen sekä ikä- ja kehitystason mukaisen valvonnan ja huolenpidon. Lastensuojelu on kaikkia viranomaisia ja kansalaisia koskettava asia, ei vain lastensuojelun ammattilaisten toimintaa. (Lastensuojelun käsikirja 2011.)

## 4.2 Lastensuojelun toteutus

Lastensuojelua pyritään tekemään kolmella eri vaikuttamisen keinolla: yleiset keinot, joita ovat esimerkiksi päiväkotit ja koulujärjestelmät; avohuollon keinoilla, kuten perheiden neuvonta ja ohjaus, tehostettu perhetyö ja erityispäivähoito; sekä sijaishuollon keinoilla, jolla tarkoitetaan lapsen sijoittamista esimerkiksi, perhekotiin, lastensuojelulaitokseen tai sijaisperheeseen. (Kyrönseppä & Rautiainen 1993, 15-16). Nykyinen laki määrittelee lapsi- ja perhekohtaiseksi lastensuojeluksi lastensuojelutarpeen selvityksen, avohuollon tukitoimet, lapsen kiireellisen sijoituksen ja huostaanoton sekä niihin liittyvän sijaishuollon ja jälkihuollon. (Lastensuojelulaki 417/2007.)

Lastensuojeluviranomaisille tulee tieto lastensuojelun tarpeesta joko jonkun perheen ulkopuolisen henkilön tekemän lastensuojeluilmoituksen, tai perheenjäsenen itse tekemän yhteydenoton kautta. Sosiaali- ja terveysalan ammattilaisilla, sekä esimerkiksi poliisi- ja opetustoimen työntekijöillä on velvollisuus tehdä lastensuojeluilmoitus, jos havaitsee tai saa tietoonsa asioita, joiden perusteella lastensuojelun tarve on syytä jonkun lapsen tai perheen kohdalla selvittää. Lastensuojelulain mukaan pelkkä epäily lastensuojelun tarpeesta on riittävä peruste lastensuojeluilmoituksen tekemiseen. (Lastensuojelulaki 417/2007, 25, 26 §.)

Jos lapsen hyvinvointia ei kotiooloissa pystytä takaamaan vielä viranomaisten antaman avun ja tarjoamien palveluiden jälkeenkään, voi seurauksena olla lapsen huostaanotto ja sijaishuollon järjestäminen. Sijaishuollolla tarkoitetaan huostaan otetun tai kiireellisesti sijoitetun lapsen hoidon ja kasvatuksen järjestämistä kodin ulkopuolella. (Lastensuojelulaki 417/2007.)

Kiireellinen sijoitus on ajankohtainen, kun lapsen hyvinvointi, terveys ja kehitys ovat vakavasti vaarassa tämän kotiooloissa, tai kun hänen vanhempansa tai huoltajansa ovat kykenemättömiä hoitamaan häntä, esimerkiksi päihdeongelman, mielenterveysongelman, onnettomuuden tai sairastumisen vuoksi. Myös lapsen pahoinpitelyepäily voi olla pätevä syy. Kiireellinen sijoitus tehdään vasta sitten, kun ei ole enää muita mahdollisuuksia turvata lasta ja tämän tilannetta, sillä kiireellinen sijoitus on vakava puuttuminen ihmisen elämään ja yksityisyyteen. Kiireellisessä sijoituksessa lapsi

voidaan sijoittaa pääsääntöisesti perhehoitoon, lastensuojelulaitokseen tai terveydenhuollon laitokseen. (Lastensuojelun käsikirja 2011.)

Vastaanottokoti on yksikkö, jonka tehtävänä on selvittää ja arvioida lastensuojelun tarpeessa olevan lapsen sekä hänen perheensä elämäntilannetta. Vastaanottokoteihin tehdyt sijoitukset kestävät tavallisesti korkeintaan puoli vuotta. Tänä aikana vastaanottokodissa tehdään arvio ja ehdotus lapsen hoito- ja kasvatussuunnitelmasta, jonka on tarkoitus palvella lapsen etua ja tukea perhettä, sekä perheen kuntoutussuunnitelma. Vastaanottokodin tehtävänä on vastata sijoituksen aikana lapsen kasvun ja kehityksen tukemisesta sekä huolehtia tarvittaessa erityishoidon ja kuntoutuksen järjestämisestä ja toteuttamisesta. (Sosiaaliportti.fi 2012.)

## 5 TUTKIMUKSEN LÄHTÖKOHDAT JA TOTEUTTAMINEN

Sadut ja tarinat ovat aina kiinnostaneet minua ja olleet lähellä sydäntäni. Pidän niitä myös todella tärkeänä lapsille, niin työssä käytettävänä välineenä, kuin yleisesti elämyksiä antavana asiana. Opinnäytetyöni aiheita valitessani tiesin haluavani sen liittyvän juuri satuihin. Lastensuojelun näkökulma aiheeseen alkoi kiinnostaa minua opiskelujeni lastensuojelun työharjoittelujakson aikana. Huomasin lastensuojelulaitoksessa olevien lasten kokevan heille luetut sadut eri tavalla kuin aikaisemmin päiväkodeissa kohtaamani lapset. Huomasin myös, että saduilla voi olla tärkeämpi rooli ja käyttötarkoitus työvälineenä, kuin olin aikaisemmin ajatellutkaan.

Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää, käytetäänkö satuja lastensuojelulaitoksessa, ja miten niitä käytetään. Lisäksi halusin tietää, onko lastensuojelutaustaisten lasten kokemuksilla näkyvää merkitystä siihen, miten he sadut kokevat. Mielessäni oli myös halu herätellä ihmisiä satujen merkityksellisyyteen lastensuojelussa. Tutkimustehtäviksi olin määritellyt itselleni seuraavat: satujen käytön määrän ja laadun selvittäminen; lasten satujen lukemiseen liittyvät tunnereaktiot, kokemukset ja niiden taustalla mahdollisesti olevat tekijät; kohdennettujen satujen käyttö; sekä työntekijöiden satujen käytön kehittäminen.



Toteutin satujen käyttöä tutkivan tutkimukseni haastattelut satakuntalaisessa vastaanottokodissa tammi- ja helmikuussa 2014. Tutkimusympäristönäni toiminut vastaanottokoti sijaitsi rivitalossa, jonka kaksi asuntoa oli yhdistetty laitoksen käyttöön. Vastaanottokodillaan on käytössä näiden kahden asunnon aidattu takapiha-alue. Vastaanottokoti on kahdeksanpaikkainen ja laitoksen lapset ovat pääsääntöisesti 0-12-vuotiaita. Vakituksia ohjaajia laitoksessa on kahdeksan.

Lähetin lupahakemuksen, sekä oppilaitokseni sopimuksen opinnäytetyön tekemisestä niistä vastaavalle vastaanottokodin kunnan sosiaalipalveluiden työntekijälle marraskuussa 2013. Luvan tutkimuksen toteuttamiseen sain kunnalta tammikuussa 2014. Sen edellytyksenä oli salassapitovelvollisuuden noudattaminen.

Haastattelin seitsemää vastaanottokodin ohjaajaa yksitellen, joista yksi oli miespuolinen. He olivat 28-60-vuotiaita ja heidän keski-ikänsä 46 vuotta. Heidän työkokemuksensa vuosina vaihteli 6 ja yli 40 vuoden välillä. Haastateltujen koulutuksia olivat sosionomi (AMK), lähikasvattaja, sosiaalikasvattaja, sosiaaliohjaaja, kodinhoitaja ja päivähoitaja.

Tutkimukseni oli kvalitatiivinen tutkimus, jossa käytin myös hieman kvantitatiivista aineiston analyysia. Haastattelujen muoto oli puolistrukturoitu haastattelututkimus, eli olin valmiiksi laatinut kysymykset joihin kaikki haastatellut saivat vapaasti omin sanoin vastata. Kysymykset olivat kaikille samoja, mutta saatoinkin muuttaa kysymysten järjestystä haastattelun kulun mukaisesti. Puolistrukturoitua haastattelua nimitetään myös teemahaastatteluksi. Haastatellut saivat lukea kysymykset ennen haastattelun alkua. Käytin haastattelujen taltioimiseen nauhuria. Haastattelut kestivät kolmesta minuutista puoleen tuntiin. Yksi haastatteluun vastanneista on talon vastaava ohjaaja, jolta kysyin ensin yleisiä talon satujen käyttöä koskevia kysymyksiä. Lisäksi valokuvasin talon kirjahyllyt, jotta vastaanottokodin satuvalikoimasta saisi hyvän käsityksen.

Päätin keskittyä nimenomaan työntekijöiden kokemuksiin ja näkemyksiin lasten kokemuksista, sen sijaan, että olisin haastatellut myös laitoksen lapsia. Suurimmat syyt tähän olivat laitoksen lasten jatkuva vaihtuvuus, joka olisi tehnyt haastattelujen ajal-

laan suorittamisesta hankalaa, sekä lastensuojelulasten haastatteluun liittyvät lupa-asiat.

Suoritin keräämäni aineiston analyysin taulukoimalla kysymyskohtaisesti haastateltujen vastaukset. Yritin etsiä vastauksista niiden pääkohdat ja yksinkertaistaa niiden sisällön mahdollisimman tiiviiseen muotoon. Tämän jälkeen vertailin vastauksien eroja ja vastakohtaisuuksia, ja pyrin tekemään niistä mahdolliset johtopäätökseni.

## 6 TUTKIMUKSEN TULOKSET

Taustoittaakseni tämän kyseisen vastaanottokodin satujen lukemista koskevia käytäntöjä, kysyin laitoksen vastaavalta ohjaajalta joukon yleisiä kysymyksiä, saadakseni kuvan talon yleisistä asioista koskevista käytännöistä, sekä hänen näkemyksensä siitä, miten satuja talossa käytetään.

Talossa on noin kaksi kirjahyllyllistä satukirjoja. Kirjahyllyt sijaitsevat osastolla, lasten ulottuvilla. Lapset voivat niitä omatoimisesti hakea luettavaksi ja katseltavaksi. Hyllyillä on paksuja satukokoelmia, ohuempia kuvallisia satukirjoja, ja katselukirjoja pienille lapsille. Vastaavan ohjaajan mukaan talon lapset saavat yleensä valita itse minkä sadun haluavat heille luettavaksi, mutta esimerkiksi ajan puutteessa voi aikuinen valita lapsen valitseman pitkän satukirjan tilalle jonkin lyhyemmän. Lapset pyytävät toisinaan itse aikuista lukemaan satuja, mutta usein työntekijät pitävät satu-tuokion esimerkiksi lasten rauhoittamiseksi.

### 6.1 Satujen lukeminen vastaanottokodissa

Suosituimpia satuja ovat vastaavan ohjaajan arvion mukaan Disneyn satukirjat. Lapset pitävät myös Aku Ankka -sarjakuvista paljon, ja haluavat että niitä luetaan heille. Talossa on useita eri Pesäpuun tuottamia työvälineeksi tarkoitettuja satuja. Vastaanottokodissa luetaan yleisesti ottaen paljon satuja, työntekijästä riippuen. Toiset pitävät satujen lukemisesta enemmän, toiset vähemmän.

Haastattelin seitsemää vastaanottokodin ohjaajaa, joista yksi oli miespuolinen. He olivat 28-60-vuotiaita ja heidän keski-ikänsä 46 vuotta. Heidän työkokemuksensa vuosina vaihteli 6 ja yli 40 vuoden välillä. Haastateltujen koulutuksia olivat sosionomi (AMK), lähikasvattaja, sosiaalikasvattaja, sosiaaliohjaaja, kodinhoitaja ja päivähoitaja.

Kaikki haastatellut yhtä lukuun ottamatta vastasivat pitävänsä ja käyttävänsä satujen lukemista ehdottomasti työvälineenä. Yksi haastateltu vastasi satujen joskus soveltuvan työvälineeksi, joskus taas ei. Eräs haastatelluista kertoi satujen toimivan työvälineenä erityisesti pienempien lasten kanssa. Vastauksissa esille tuotuja satujen lukemisen käyttökeinoja ja positiivisia vaikutuksia olivat hyvänä rauhoituskeinona toimiminen, lukuhetkien avulla lapsen tuntemaan oppiminen (liikkumista, ilmeitä ja keskittymiskykyä tarkkailemalla). Nämä seikat olivat selkeitä esimerkkejä aikuisten saduista saamasta hyödystä lapsista saatavan tiedon keruun välineenä. Vaikeiden asioiden selittämisessä ja hahmottamisessa auttaminen, sekä kielellisen kehityksen edistäminen ja uusien sanojen opettaminen ja oppiminen olivat puolestaan mainittuja lasta hyödyttäviä vaikutuksia. Kaksi mainitsi erityisesti työvälineiksi tarkoitettujen kohdennettujen satujen käytön työvälineenä.

Kaksi vastanneista mainitsi lukevansa satuja lähinnä iltasaduksi. He toivat myös esille kuinka tärkeää on suoda yksittäiselle lapselle oma satuhetki tämän omassa huoneessa. Tuotiin myös esille, kuinka oman satuhetken suominen lapselle edistää lapsen kiintymistä ja läheisen kontaktin luomista aikuiseen, jolla sanottiin olevan myös sivuvaikutuksensa. Lapsen kiintymisen aikuiseen kerrottiin voivan vaikeuttaa työtä ja lapsen toimimista ryhmässä kiireisessä vastaanottokodissa, jossa toimitaan pitkälti juuri lapsiryhmissä, eikä yksittäiselle lapselle voi aina antaa hänen kaipaamansa huomiota. Kun lapselle laitoksessa antaa yhtään huomiota, haluaa hän sitä koko ajan enemmän. Kun tämä ei olekaan mahdollista, on se lapselle vaikea ymmärtää.

Se, kuinka usein työntekijät lukevat tai pyrkivät lukemaan satuja lapsille laitoksessa vaihteli seuraavanlaisesti:

	Vastaaja 1	Vastaaja 2	Vastaaja 3	Vastaaja 4	Vastaaja 5	Vastaaja 6	Vastaaja 7
Kuinka usein luet satuja lapsille?	Muutaman kerran kuukaudessa, tosi vähän.	Viikoittain, jos talossa pieniä lapsia.	Joka iltavuorossa.	Riippuu lapsista (ikäjakauma), pari kertaa viikossa, joskus useammin.	Riippuu osaston tilanteesta. Satunnaisesti.	Vastaava ohjaaja. Kun on osastolla, joka iltavuorossa. Aamuvuorossakin pyrkii.	Jos talossa alle 10v lapsia, noin kolmena iltana viikossa iltasaduksi.

Kaikki vastanneet kertoivat joskus antavansa lapsen valita sadun, joskus taas itse, tilanteesta ja lapsista riippuen. Työntekijä valitsee mielellään itse, kun on paljon halukkaita lapsia kuulemaan satua, eivätkä he pääse yhteisymmärrykseen luettavasta kirjasta, jos aikaa on vähän ja kirja pitää valita nopeasti, tai jos lapset ovat pieniä. Aikuisen valitsema valikoituu usein lapsen ikä- ja ymmärrystason mukaan. Yksi haastateltu sanoi valitsevansa pienille mielellään lyhyen sadun. Esikoulu- ja kouluikäisten hän antaa aina valita sadun itse. Jotkut lapset haluavat aina kuulla saman sadun, joskus vain yhden tietyn sivun jostakin sadusta. Yksi haastateltu sanoi lapsen sukupuolen vaikuttavan siihen, minkä sadun hänelle lukee. Tytöille hän valitsee mielellään prinsessasadun ja pojille esimerkiksi autoista kertovan sadun. Työvälineeksi tarkoitetun sadun aikuinen valitsee aina itse.

## 6.2 Tunnereaktiot, kokemukset ja mahdollisesti niiden taustalla olevat tekijät

Seuraava kysymys koski haastateltujen huomaamia satujen lukemisesta lapsessa heränneitä tunteita ja kokemuksia, ja mahdollisia syitä ja vaikuttavia seikkoja niihin. Vastauksista tuli ilmi, että pääsääntöisesti lapset pitävät paljon, kun heille luetaan laitoksessa satuja ja se auttaa lapsia rauhoittumaan ja keskittymään.

Kaikki vastanneet kertoivat lasten omien perheissään ja arkielämässään kokemien asioiden vaikuttavan siihen, miten he reagoivat satuihin ja niistä heränneisiin tuntei-

siin ja kokemuksiin. Lasten lastensuojelutaustaa korostettiin. Talon lapset ovat samaistuneet satujen hahmoihin ja tilanteisiin, ja yhdistäneet ja verranneet niitä omaan elämäänsä herkästi. Erityisesti kohdissa, joissa vanhemmille kävi huonosti, tai esiintyi muuten väkivaltaa. He myös usein kertovat ja kuvailevat kokemiaan tilanteita. Perhettä ja voimakkaita tunteita käsittelevät ja sisältävät sadut ovat herättäneet erityisesti tunteita lapsissa. Useampi vastannut oli havainnut lapsissa herännyttä pelkoa ja itkuisuutta tällaisissa sadun kohdissa ja tilanteissa.

Yksi haastatelluista kertoi kokemuksensa olevan, että lastensuojelutaustaiset lapset kuuntelevatkin satuja eri tavalla, kuin lapset joilla ei tätä taustaa ole. Hän kertoi lastensuojelulasten usein elävän satua paljon fyysisemmin ja eläytyvämmiin, esimerkiksi pojat reagoivat erityisesti aseisiin ja matkivat niiden ääniä. Hän kertoi kohdanneensa tilanteita, joissa lapsi on matkinut sadun tai sarjakuvan äänitehosteita, sanoen että se kuulostaa ”siltä mitä äiti ja isä tekee”, yhdistäen ne ilmeisesti kohtaamaansa seksiin.

Jotkut vastanneista sanoivat satujen olevan välillä lapsille liian pelottavia ja tilanteeseen sopivaa satua pitääkin välillä miettiä. Esimerkiksi iltasaduksi ei pelottava satu sovi. Satujen pelottavuuteen kerrottiin vaikuttavan esimerkiksi niissä esiintyvä hyvän ja pahan vastakohta ja taistelu.

Sadut ovat herättäneet vastausten mukaan lapsissa ihmettelyä ja kysymyksiä, mutta ovat myös auttaneet lasta pukemaan omia tunteitaan sanoiksi. Kuolemaa ja väkivaltaa sisältäneiden kohtien lisäksi lapset samaistuvat myös yksinkertaisempiin ja arkipäiväisempiin tapahtumiin saduissa, esimerkiksi kun sadun hahmo saa lelun, voi lapsi muistella vastaavaa tilannetta. Yksi haastateltu korosti, että lapset ovat ottaneet saduista käyttöön myös positiivisia asioita ja tunteita, kuten toisten huomioonottamista ja iloisuutta.

Yksi haastateltu kertoi kohdanneensa useasti uransa aikana sitä, että lapsella tai nuorella on vaikeuksia sadun ja todellisuuden erottamisessa, ja ovat kuvitelleet sadun olevan totta. Hän kertoi joutuneensa selittämään esimerkiksi, että Ankkalinnassa ei ole todellinen paikka, ja että satujen prinsessat ja keijut eivät ole oikeita henkilöitä.

### 6.3 Kohdennetut sadut

Seuraavaksi kysyin haastateltaviltani ovatko he käyttäneet kohdennettuja, työvälineiksi tarkoitettuja satuja. Haastatelluista kaikki yhtä lukuun ottamatta vastasivat kyllä. Kieltävästi vastannut antoi syyksi, ettei ole talossa ollut pitkään aikaan kenenkään lapsen omahoitaja, eikä hänellä ole koulutusta, jota niiden työvälineenä käyttämiseen on joskus vaadittu. Yksi haastateltavistani oli laitoksen vastaava ohjaaja, joka hänkin sanoi joskus niitä käyttävänsä, mutta pääasiassa vastaanottokodissa niitä käyttävät lasten omahoitajat omahoidettavien lastensa kanssa.

Kaikki kohdennettuja satuja käyttäneistä totesivat niiden olen hyviä, ja heillä olevan hyviä kokemuksia niiden käytöstä. Niiden sanottiin muun muassa herättävän lapsissa kysymyksiä, tunteita ja ajatuksia. Työvälinesatujen kautta lasten on helpompi käsitellä omia kokemuksiaan. Niitä pidettiin hyvinä erityisesti alle kouluikäisille lapsille, joille on helpompi avata vaikeita asioita niiden avulla, kuten esimerkiksi vanhempien masentuneisuutta ja opettaa esimerkiksi tunteiden tunnistamista ja nimeämistä.

Sijaisperheeseen siirtymisen prosessin selvittäminen Kun maasta sataa vettä-kirjan avulla tuotiin yhtenä esimerkkinä esille myös. Kirjan avulla lapsi pystyy paremmin ymmärtämään tilannetta ja samaistumaan siihen. Kirjojen lopussa olevia valmiita lapsille esitettäviä kysymyksiä keuhuttiin. Eräs haastateltu kertoi lasten miettivän kohdennettuja satuja itsekseen, ja haluavat palata niihin ja pyytävät joskus lukemaan niitä heille uudestaan. Yhdessä vastauksessa tuotiin esille, että työvälinesatuihin etukäteen itse perehtyminen on tärkeää. Yhden haastatellun mielestä talon valikoima saisi olla laajempi.

### 6.4 Kohdennettujen satujen käytön lisääminen

Kysymykseen tulisiko talossa käyttää tai haluaisiko haastateltava itse käyttää enemmän kohdennettuja, työvälineiksi tarkoitettuja satuja kaikki yhtä lukuun ottamatta vastasivat myönteisesti. Vastaavan ohjaajan mielestä niitä tulisi käyttää enemmän jokaisen lapsen kanssa. Yksi vastanneista totesi niiden välillä unohtuvan.

Kysymykseen kieltävästi vastannut perusteli vastauksensa sillä, että hän pitää enemmän tavallisista saduista. Hänen mukaansa niissä on enemmän valinnanvaraa ja hänellä itsellään on niiden kanssa enemmän valtaa johdatella lasta ja enemmän vapautta käyttää niitä työvälineenä joustavasti mielensä mukaan. Hän kokee työvälineiksi tarkoitettut kohdennetut sadut liian mietityiksi ja oppineiden ihmisten tarkkaan suunnittelemissa, että hän itse uskaltaisi niihin mitään omaa lisätä tai niiden sisältöön puuttua.

Kysyin haastatelluilta, kysyvätkö he sadun aikana tai sen jälkeen lapselta selventäviä kysymyksiä esimerkiksi sadun tapahtumista. Neljä haastatelluista vastasi kysymykseen kyllä. Kaksi vastanneista sanoi kysyvänsä vain kohdennetuista työvälinesaduista, mutta ei tavallisista. Yksi vastannut vastasi kysyvänsä joskus, sadun tapahtumista ja lapselle heränneistä tuntemuksista. Eräs haastateltu mainitsi, että voisi kyllä enemmänkin kysellä. Muutama haastateltu mainitsi jo tässä yhteydessä lasten kysyvän useammin itse.

## 6.5 Satujen selittäminen

Haastattelun seuraavassa kysymyksessä tiedustelin, selittävätkö he lapsille satujen kohtia tai kysyvätkö lapset itse kysymyksiä luettavasta sadusta. Kaksi vastasi lasten kysyvän usein itse kysymyksiä, yksi taas sanoi lasten kysyvän harvemmin omatoimisesti. Jälkimmäinen haastateltu kertoi selittävänsä pienemmille lapsille sadun kohtia, sekä heidän joskus kysyvän miksi -kysymyksiä. Yksi kertoi selittävänsä esimerkiksi vaikeita sanoja, jos lapsi kysyy.

Kysyin haastatelluilta, luetaanko heidän mielestään laitoksessa tarpeeksi satuja. Kolmen mielestä laitoksessa luetaan tarpeeksi satuja, mahdollisuuksien mukaan. Heistä yksi lisäsi, että hänen mielestään sadut ovat nykyään taas suosiossa, enemmän kuin videoiden katselu. Hän mainitsi myös, että satujen lukemisen määrä on pitkälti ajasta kysymys.

Loput vastasivat, että enemmänkin voisi lukea, ei välttämättä tarpeeksi ja ikinä ei lueta tarpeeksi satuja. Haastateltujen mukaan satujen runsaasti lukemisesta tekee välillä haastavaa juuri ajan puute, lasten suuri lukumäärä, sekä työntekijöiden oman mielenkiinnon ja keskittymiskyvyn puute. Erityisesti pienten lasten perushoitoon sa-  
nottiin kuluvan paljon aikaa, mikä rajoittaa muuta toimintaa. Silloin, kun talossa on paljon lapsia, on erityisesti yksittäiselle lapselle pidettävien satuhetkien järjestäminen hankalaa. Yhden haastatellun mukaan aikuisen läsnäolo ja lapsen kanssa vietetty aika on tärkeää, minkä vuoksi satuja voisi lukea talossa enemmän.

## 6.6 Oman satujen käytön kehittäminen

Haastatelluista kaikki yhtä lukuun ottamatta vastasivat voivansa vielä kehittää omaa satujen käyttöään. Toisin vastannut kertoi hänen mielestään lukemisen ja läsnäolon itsessään olevan kaikkein tärkeintä, eikä tiennyt miten sitä voisi kehittää. Myös eräs satujen käytön kehittämiseensä halukas vastannut oli epävarma siitä, miten satujen käyttöään voisi kehittää.

Muut haastatellut mainitsivat mahdollisiksi satujen käytön kehittämistavoiksi työvälinesatujen käytön lisäämisen ja valikoiman laajentamisen, lapselle esitettyjen kysymysten ja tapahtumien avaamisen lisäämisen ja saman kirjan useammin lukemisen ja avaamisen. Satuihin voisi liittää myös esimerkiksi piirtämistä ja satujen maailmaan voisi mennä kunnolla sisään pukeutumalla satujen hahmoiksi. Yksi haastateltu kertoi käyttäneensä tätä esimerkiksi itsensä rumaksi kokevan lapsen kanssa, pukien tämän prinsessaksi ja näin näyttänyt kuinka kaunis tämä oikeasti onkin. Vastaanottokodissa on roolivaatteita, joten tällainen satujen käyttö olisi hänen mukaansa aivan mahdollista, ja se vaikuttaisi positiivisesti lasten viihtymiseen ja sopeutumiseen laitoksessa. Lisäksi sorminukkejen käyttö ja omien satujen keksiminen mainittiin. Yksi haastateltu kuitenkin mietti, kuuluuko tällainen satujen käyttö kuitenkin enemmän päiväkodin, kuin lastensuojelun maailmaan.



## 7 JOHTOPÄÄTÖKSET

Haastatteluvastauksista kävi ilmi, että tämän kyseisen vastaanottokodin työntekijät ovat suureksi osaksi tajunneet satujen käyttömahdollisuudet ja miettineet satujen käyttöä ainakin jonkin verran. Vastausjoukon pienuudesta ja vain yhden laitoksen tutkimuksen kohteena käyttämisestä johtuen tutkimukseni ei tietenkään edusta valtakunnallista tilannetta, vaan pyrin sillä antamaan kuvan yhden laitoksen tilanteesta ja yhtenäisyydestä, mitä tulee satujen lukemiseen.

Työntekijöiden mielipiteissä ei ollut yleisesti ottaen kovin suurta hajontaa, ja kaikki sanoivat pitävänsä satuja hyvänä työvälineenä edes joskus. Vastauksista ilmeni kuitenkin satujen käytön olevan yksilöllistä, jota kukin työntekijä teki omalla tavallaan. Talolla ei siis ole yhteisesti sovittua käytäntöä siitä, miten ja kuinka paljon tai usein satuja tulisi käyttää ja lukea. Tästä huolimatta kaikki yhtä lukuun ottamatta olivat käyttäneet kohdennettuja työvälinesatuja ja heidän mielestään niiden käyttöä voisi entisestään lisätä, joidenkin mukaan kaikille lapsille. Tämän voisi tulkita niin, että työntekijät haluaisivat tehdä kohdennetuista saduista ja niiden lukemisesta käytännön ja suuremman osan vastaanottokodin arkea.

Yksi satuhetken tärkeimmistä osista on aikuisen ja lapsen läheisyys, kuten teoriaosuudessakin kerroin. Haastattelujen vastauksissa tämä mainittiin myös useita kertoja. Erityisesti lastensuojelun maailmassa turvallisen aikuisen läsnäolo ja syli ovat hyvin merkittävä tekijä lapsen hyvinvoinnin kannalta. Turvallisen aikuisen lähellä voi käsitellä saduissa esiintyviä pelottaviakin asioita, niin ettei lapselle jää niistä paha mieli. Uskonkin että, kun vastauksissa sanottiin sadun lukemisen rauhoittavan lapsia, ei se johdu pelkästään luettavasta sadusta ja siihen keskittymisestä, vaan myös satua lukevasta aikuisesta ja hänen lapselle antamasta huomiosta.

Ajanpuute kunnollisten satuhetkien pitämiseen tuli esille lähes jokaisen haastatellun puheista. Kiireisen vastaanottokodin, jonka lasten ikäjakauma on laaja, arjessa on vaikea löytää hetkeä sadun lukemiseen, varsinkaan yksittäisen lapsen kanssa. Ratkaisua tähän ongelmaan ei ole myöskään helppoa kehittää, ainakaan lisäämättä henkilö-

kuntaa. Lapsitilanteen ollessa vakaampi, voisi viikko- ja päiväohjelmien kehittämistä miettiä, varaten satujen lukemiselle oman kohdan viikoittain, tai päivittäin.

Toinen satujen lukemiseen vähentävästi vaikuttavaksi seikaksi mainittu tekijä vastaanottokodissa on työntekijöiden oman mielenkiinnon ja keskittymiskyvyn ajoittainen riittämättömyys. Pitkän työpäivän jälkeen, kun on aika laittaa lapset nukkumaan, voi työntekijä olla jo niin väsynyt ja hänen äänensä niin kulutettu, ettei hän jaksakaan lukea satua ollenkaan, tai haluaa hoitaa sen alta pois mahdollisimman nopeasti ja helposti.

Haastatteluista kävi selvästi ilmi, että lasten taustoilla ja perheissään kokemilla ja näkemillä asioilla on merkitystä siihen, miten lapset reagoivat satuihin ja kokevat ne. Esimerkiksi väkivaltaa kokeneet ja nähneet lapset yhdistävät saduissa esiintyvää väkivaltaa helposti omiin kokemuksiinsa. Erityisesti saduissa esiintyville vanhemmille tapahtuvat ikävät asiat aiheuttavat usein haastattelujen mukaan lapsissa voimakkaita tunnereaktioita, kuten pelkoa. Haastateltavani sanoivat tälle syyksi juuri kotiooloissa nähdyt ja koetut tilanteet.

Kuten teoriaosuudessani esittelin, voidaan satujen avulla käsitellä ja saada lapsi paremmin ymmärtämään kriisitilanteita ja elämässä tapahtuvia muutoksia. Satujen terapeutin puolen vuoksi juuri lastensuojelulaitoksessa niiden lukeminen olisi tärkeää. Edellä kerroin, kuinka lastensuojelulasten kokemukset vaikuttavat siihen, miten he kokevat sadut. Näitä lasten omat kokemukset esiin tuovia satujen kohtia ja niiden aiheuttamia tunnereaktioita, kuten pelkoa tai surua ei tulisikaan välttämättä vältellä, sillä turvallisen aikuisen kanssa näiden kohtien ja niiden herättämien tunteiden yhdessä käsittelyllä voisi olla hyvinkin positiivinen vaikutus. Jo se, että lapselle tulee tieto ja olo että hän voi ja saa näyttää ja ilmaista tunteensa on hänen omalle hyvinvoinnilleen tärkeää.

Teoria-aineistossani painotettiin useaan kertaan onnellisen lopun merkitystä ja tarpeellisuutta. Lapsen tarvitsee saada kuulemaansa kertomukseensa onnellisen lopun, ja sen myötä tunteen siitä, että myös omassa elämässä kaikki kääntyy lopulta hyvin. Myös haastateltavani olivat huomanneet tämän, ja pitivät erityisen tärkeänä, ettei iltasatu jäisi kesken, tai ainakaan pelottavaan kohtaan. Lastensuojelulapsille olisikin

erityisen tärkeää saada saduista tunne, että paha saa aina palkkansa, ja aina on toivoa paremmasta.

Talon työntekijöiden oman satujen lukemisensa kehittämishalu oli haastattelutulosten mukaan huomattava. Lähes kaikki vastaajat kertoivat haluavansa tai ainakin voivansa vielä kehittää omaa satujen käyttöään. Kaikki eivät maininneet selkeitä esimerkkejä tai ideoita, miten se voisi tapahtua. Mainittavan arvoiseksi seikaksi koen sen, että vanhin haastattelemani työntekijä osoitti eniten innokkuutta ja ideoita oman satujen käyttöönsä kehittämiseen. Hänen ja muutaman muun vastanneen esittämät kehittämisideat, kuten pukujen tai piirtämisen yhdistäminen, voisivat tuoda uuden ulottuvuuden talossa tehtävään työhön, ja tehostaa satuja työvälineenä. Tähänkin haasteensa tarjoaisi juuri ajan puute. Yhtenä kehitysideana esittäisin itse taidekasvatukseen keskittyviin koulutuksiin tai luentoihin osallistumista, jos niitä lähitöllä järjestettäisiin.

Yksi vastanneista epäili satujen käsittelyn ja niiden maailmaan menemisen, esimerkiksi piirtämällä sadun tapahtumia, kuuluvan enemmän päiväkotiin, kuin lastensuojelulaitokseen. Tällainen työskentelytapa on kuitenkin osa sosiaalialan taidelähtöisiä työmenetelmiä, ja erinomaisesti sovellettavissa lastensuojelun käyttötarkoituksiin. Yksi vastanneista kertoikin käyttäneensä piirtämistä ja sadun hahmoiksi pukeutumista lasten ja nuorten kanssa esimerkiksi itsetunnon vahvistamiseen. Hän tosin mainitsi, että pidempiaikaisten sijoitusten laitoksissa tällaiseen työskentelyyn pystyy käyttämään paljon enemmän aikaa ja paneutumaan kunnolla lapsen tai nuoren kanssa asioiden käsittelyyn. Pidempiaikaisen sijoituksen aikana saattaisi myös päästä näkemään työtapojen mahdollisia vaikutuksia. Kiireellisten sijoitusten vastaanottokodissa näin syvällisen työskentelyn vaatiminen olisi tietysti täysin epärealistista ja suhteetonta.

## 8 YHTEENVETO

Opinnäytetyöni tarkoituksena oli paitsi kartoittaa satujen käyttöä ja niiden soveltuvuutta lastensuojelun työvälineeksi, myös tuoda itselleni lisätietoa saduista ja ideoita niiden hyödyntämiseen työssäni. Opinnäytetyöni aihetta miettiessäni olivat sadut olleet mielessäni alusta asti, vain näkökulma puuttui. Ohjaavan opettajani kanssa tavatuani ja keskusteltuani ensi kerran, valikoitui lastensuojelu tutkimukseni kohteeksi, lastensuojelulaitoksessa suorittamani harjoittelujakson vanavedessä. Harjoittelupaikanani toiminut vastaanottokoti valikoitui myös tutkimuskohteeksi. Siellä kohtaa-mieni lasten kanssa työskentely ja heidän kokemuksensa ja taustansa erosivat päivä-kodeissa näkemästäni, ja halusinkin hyödyntää laajentaa tietojani näistä asioista opinnäytetyössäni.

Teoriamateriaalia etsiessäni yllätyin satujen merkitystä ja käyttöä käsittelevän kirjallisuuden määrästä, sillä olin luullut sitä olevan vielä paljon enemmän. Suurin osa materiaalista oli lisäksi melko vanhaa. Kirjoihin tutustuessani päättelin yhdeksi kirjallisuuden pientä määrää selittäväksi tekijäksi jo olemassa olevien kirjojen perinpohjaisuuden. Erityisesti Bettelheimin Satujen lumous oli erittäin syväluotaava ja satujen kaikki kolkat teemoista psykologisiin vaikutuksiin tutkiva teos. Se löytyikin lähes kaiken sen jälkeen kirjoitetun satuja käsittelevien kirjojen ja tutkimusten lähdemateriaalista.

Kirjallisuudesta löytyi myös satuja käytännönläheisemmin esitteleviä tekstejä symboliikkaan ja psykologiseen puoleen keskittyvien tekstien lisäksi. Esimerkit satujen käytöstä olivat tosin melko yksipuolisesti varhaiskasvatuksen puolelta. Tämä seikka tosin vahvisti omaa uskoani opinnäytetyöni aiheeseen ja sen tarpeellisuuteen. Esimerkiksi Ylönen kertoi kirjassaan Loihditut linnut – satujen merkitys lapselle, miten eri päiväkotilasten kokemukset (kuten vanhempien avioero, maahanmuuttajatausta) vaikuttivat heidän satuihin ja niiden hahmoihin samaistumiseen. Hänen saamiensa tulosten kaltaisia vastauksia toivoin haastateltaviltani työntekijöiltä saavan.

Lähetin marraskuussa 2013 tutkimuslupahakemukseni vastaanottokodista vastaavan kunnan lastensuojelun lupa-asioita käsittelevälle henkilölle. Tammikuussa 2014 sain myönteisen lupapäätöksen ja sen kuun lopulla aloin tekemään haastatteluja. Haastattelin seitsemää vastaanottokodin työntekijää viitenä eri kertana. Helmikuun puolessa välissä haastattelut oli tehty. Lyhyimmäksi jäänyt haastattelu oli pituudeltaan vain

kolme minuuttia ja pisin noin puoli tuntia. Muut olivat pituudeltaan kuudesta kahdeksaan minuuttia pitkiä. Päätin haastatella työntekijöitä, kyselylomakkeen sijaan, jotta voin tarvittaessa, tarkentaa ja laajentaa kysymyksiä, tai esittää jatkokysymyksiä. Kaikki haastatteluun osallistuneet olivat myönteisellä asenteella tutkimuksessa mukana, ja moni kehui kysymyksiä hyviksi ja ajatuksia herättäviksi.

Kohdennetut työvälinesadut olivat lähes kaikkien vastanneiden suosiossa. Niiden suoraan lastensuojelutaustaisten lasten maailmaa käsittelevää tekstiä kehuttiin, sekä kirjojen lopussa olevia kysymyksiä, joiden avulla kohdennettuja satuja on helppo käyttää työvälteenä. Tästä jäi itselleni kuva, että jos tulen tulevaisuudessa työskentelemään lastensuojelulaitoksessa, tulisivat kohdennetut sadut olemaan itselläni kovassa käytössä. Haluaisin myös varmistaa, että kyseisen laitoksen työvälinesatujen valikoima olisi riittävän laaja ja monipuolinen.

Kaikki työntekijät eivät koe satujen käyttöä yhtä omakseen kuin toiset, ja jokaisella on oma parhaaksi näkemänsä tapa lukea ja käyttää niitä lasten kanssa. Kukaan ei kuitenkaan kokenut, etteikö satuja kannattaisi ehdottomasti lapsille lukea. Usein vaikeista oloista tuleville lastensuojelulapsille sadut ja aikuisen läheisyys tuovat jokaisen lapsen tarvitsemaa turvallisuuden tunnetta heidän elämäänsä.

Eräs haastateltu tosin varoitti lasten liiallisesta kiintymisestä laitoksen työntekijöihin, sen aiheuttaessa ongelmia lapsiryhmässä toimimisessa ja vastaanottokodista pois siirtymisessä. Tämä seikka pistikin miettimään, että toimivatko työntekijät tämä kiintyminen mielessään, joko tervettä kiintymyssuhdetta rakentaen tai kaikenlaista kiintymistä ongelmien välttämiseksi vältellen, ja tulisiko heidän toimia jompikumpi päämäärä mielessään? Lastensuojelulaitoksessa lapsen itsensä liian lähelle päästäminen ja kiintyminen voivat aiheuttaa surun ja pettymyksen tunteita erityisesti lapsen siirtyessä laitoksesta muualle. Työntekijälle saattaa tästä tulla vaistonomainen reaktio suojella itseään ja lasta näiltä tunteilta välttelemällä kiintymistä. Toisaalta taas erityisesti rikkinäisistä oloista mahdollisesti tuleva lastensuojelulapsi tarvitsee läheisyyttä, kiintymystä ja huomiota. Eikö lapsella ole oikeus näihin tunteisiin myös lastensuojelulaitoksessa? Itselläni ei ole tähän vastauksia, mutta moni lasten parissa työskentelevä varmaankin pohtii näitä asioita, ja muodostaa niistä omat johtopäätöksensä.

Haastattelujen purkuvaiheessa huomasin ilokseni, että keräämässäni teoria-aineistossa esiintyneet seikat toistuivat myös haastatteluvastauksissa. Sekä teoriaosuuteen haalimastani aineistosta, että lastensuojelulaitoksessa tekemäni haastattelut kertoivat pitkälti samaa: satujen lukemisella on lukuisia eri käyttötapoja, kerroksia ja vaikutuksia, ja ne sopivat käytännön työhön mainiosti. Ne toimivat paitsi lasten rauhoittamis- ja viihdyttämiskeinona, myös tunteiden ja kokemusten käsittelyn apuvälineenä ja ne voivat valmistaa lasta uusia elämänvaiheita, kuten esimerkiksi sijaisperheeseen siirtymistä varten.

Itse sain tämän opinnäytetyön tekemisestä, paitsi paljon uutta tietoa saduista ja niiden käytöstä, erityisesti työelämää ajatellen, myös kurkistuksen lastensuojelulaitoksen arkeen, sekä miten sadut siihen sopivat. Myös varhaiskasvatuksen puolelle sain työn tekemisestä paljon eväitä, ja siellä minulla saattaisi olla jopa paremmat mahdollisuudet hyödyntää oppimaani. Sain työntekijöiltä mielenkiintoisia näkökulmia ja ideoita satujen käyttöön ja toivon että tämä opinnäytetyö voisi vuorostaan tarjota lastensuojelun ammattilaisille ajattelun aihetta, mitä tulee omaan satujen käyttöön.

## LÄHTEET

- Apo S. 2001. Klassinen Satutraditio. Teoksessa Avaa Lastenkirja. Helsinki: Lasten keskus.
- Bettelheim B. 1988. Satujen lumous. 3. p. Juva: WSOY.
- De Godzinsky V-M. 2012. Huostaanottoasiat hallinto-oikeuksissa. Tutkimus tahdonvastaisten huostaanottojen päätöksentekomenettelystä. Helsinki: Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos.
- Haapaniemi-Maula R. 1997. Lapsi on sadun sankari. Teoksessa Sadun voimat II. Polunpäitä sadun maailmaan. Jyväskylä: Maaseudun sivistysliitto.
- Hatva A. 1997. Satu ja sen kuvat. Teoksessa Sadun voimat II. Polunpäitä sadun maailmaan. Jyväskylä: Maaseudun sivistysliitto.
- Heikkinen K. & Kananen K. 2001. Sairaanhoidajan kokemuksia satujen käytöstä lasten psykiatrisella osastolla. AMK-opinnäytetyö. Kajaanin ammattikorkeakoulu. Viitattu 6.5.2014 <http://www.kamk.fi/loader.aspx?id=32d772e3-1506-4075-b048-df1de5ca8bae>
- Holmberg T. 2002. Kun maasta sataa vettä. Jyväskylä: Pesäpuu ry.
- Hägglund T-B. 1997. Satu, vakava leikki. Teoksessa Sadun voimat II. Polunpäitä sadun maailmaan. Jyväskylä: Maaseudun sivistysliitto.
- Kurenniemi M. 1980. Radigundiksen kynä. Lastenkirjailijan puheenvuoro kirjoittamisen vastuusta ja mielikuvituksen tärkeydestä. Teoksessa Sadun avara maailma. Helsinki: Otava.
- Kyrönseppä U. & Rautiainen J-M. 1993. Lapsi laitoksessa. Porvoo: WSOY.
- Lappalainen I. 1980. Satuko julma? Katsaus sadun vaiheisiin. Teoksessa Sadun avara maailma. Helsinki: Otava.
- Lastensuojelulaki. 2007. 13.4.2007/417
- Lastensuojelun käsikirja. 2011. Viitattu 25.3.2014. <https://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/lastensuojelunkasikirja/>
- Ojanen S. 1980. Mitä sadut merkitsevät lapselle. Psykodynaaminen teoriatausta ja kansansadun merkitys. Teoksessa Sadun avara maailma. Helsinki: Otava.
- Ojanen S. 1980. Miten päiväkodissa tarjotaan satuja. Tutkimus päiväkodin opettajien suhtautumisesta satujen esittämiseen lapsille. Teoksessa Sadun avara maailma. Helsinki: Otava.
- Pesäpuu ry:n www-sivut. Viitattu 28.3.2014. <http://www.pesapuu.fi/>

Ruusunen J. 2012. Toiminnallisten työvälineiden käyttö lasten- ja nuorten koti Toivonniemessä. AMK-opinnäytetyö. Satakunnan ammattikorkeakoulu. Viitattu 28.3.2014 <http://www.theseus.fi/handle/10024/45671>

Sosiaaliportin www-sivut. Viitattu 25.3.2014. <https://www.sosiaaliportti.fi/>

Suojala M. 2001. Taidesatu elää ajassa ja ajattomana. Teoksessa Avaa Lastenkirja. Helsinki: Lasten keskus.

Suojala M. 2009. Lastenkirjallisuus kielen ja kuvittelukyvyn laajentajana. Teoksessa Taidekasvatus varhaiskasvatuksessa. Helsinki: Terveysten ja hyvinvoinnin laitos.

Tahkokallio K. 1997. Lapsen elämä on täyttä teatteria. Teoksessa Sadun voimat II. Polunpäitä sadun maailmaan. Jyväskylä: Maaseudun sivistysliitto.

Ylönen H. 2000. Loihditut linnut. Satujen merkitys lapselle. Helsinki: Tammi.







## HAASTATTELUKYSYMYKSET

Yleiset kysymykset:

Kuinka paljon satuja teillä on?

Missä satukirjoja pidetään?

Voivatko lukutaitoiset lapset käydä itse hakemassa satuja?

Saavatko lapset itse valita mitä satuja aikuiset heille lukevat?

Mitkä/minkälaiset ovat suosituimpia satuja?

Onko teillä kohdennettuja, työvälineiksi tarkoitettuja satuja?

Miten paljon satuja luetaan?

Pyytävätkö lapset usein itse, että heille luetaan satuja?

Työntekijäkohtaiset kysymykset:

Kuinka kauan olet toiminut alalla?

Mikä on koulutuksesi?

Pidätkö satujen lukemista työvälineenä?

Kuinka usein luet satuja lapsille?

Minkälaisia kokemuksia lapsilla on ollut satujen lukemisesta?

Minkälaisia tunteita lapsilla on herännyt satuja luettaessa?

Minkä seikkojen arvelet vaikuttavan/vaikuttaneen lasten kokemuksiin ja heissä heränneisiin tunteisiin?

Annatko lapsen valita itse sadun jota luet?

Oletko käyttänyt kohdennettuja satuja ?

Mitä kokemuksia niiden käytöstä sinulla on ollut?

Esitätkö lapselle sadun lukemisen jälkeen kysymyksiä sadusta?

Selitätkö lapselle satua tai sadun kohtia joiden luulet askarruttavan lasta?

Luetaanko sinun mielestäsi laitoksessa tarpeeksi satuja lapsille?

Voisitko omasta mielestäsi kehittää omaa satujen käyttöäsi?

Tulisiko mielestäsi/haluaisitko kohdennettuja satuja käyttää enemmän?



Hei!

Olen Sami Aartti, viimeisen vuoden Sosiaali-alan opiskelija Satakunnan Ammattikorkeakoulusta. Teen opinnäytetyötä aiheesta Satujen aiheet, niiden käyttötarkoitus, sekä työntekijöiden kokemukset – kyselytutkimus satujen käytöstä lastensuojeluyksikössä.

Tarkoitukseni on tutkia satujen käyttöä lastensuojelulaitoksessa: kuinka paljon käytetään, käyttötarkoitus (ajankulu, viihdyttäminen, asioiden käsittely) ja mitä kokemuksia työntekijöillä satujen käytöstä on. Yhtenä tutkimuksen lähtökohtana on satujen symboliikka ja teemat, ja se miten ne tulevat esille lapsille satua luettaessa. Tarkoitukseni olisi toteuttaa tutkimus laadullisena kyselytutkimuksena haastattelemalla lastensuojelulaitoksen työntekijöitä. Valmiissa opinnäytetyössäni ei näy yksikön tai kenenkään haastateltavan nimiä. Ohjaavana opettajanani toimii Minna Huhtala.

Terveisin

Sami Aartti